

ДИРЕКТИВА 2012/29/ЕУ НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И НА СОВЕТОТ
од 25 октомври 2012 година

за воспоставување на минимални стандарди за правата, поддршката и заштитата на жртви на кривични дела и за замена на Рамковна одлука 2001/220/ПВР на Советот

ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ И СОВЕТОТ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА,

имајќи го предвид Договорот за функционирање на Европската Унија, а особено член 82(2) од истиот,

имајќи го предвид предлогот на Европската комисија,

по пренос на нацрт-законодавниот акт до националните парламенти,

имајќи го предвид мислењето на Европскиот економски и социјален комитет ⁽¹⁾,

имајќи го предвид мислењето на Комитетот на региони ⁽²⁾,

постапувајќи во согласност со редовната законска постапка ⁽³⁾,

со оглед на тоа што:

(1) Унијата си постави себе како цел одржување и развивање на област на слобода, безбедност и правда, чија основа е заемно признавање на судските одлуки во граѓански и кривични предмети.

(2) Унијата е посветена на заштитата, и на воспоставување на минимални стандарди, во однос на жртвите на кривични дела и Советот донесе Рамковна одлука 2001/220/ПВР од 15 март 2001 година за положбата на жртвите во кривични постапки ⁽⁴⁾. Според Стокхолмската програма - Отворена и безбедна Европа во служба и заштитат на граѓаните ⁽⁵⁾, донесена од страна на Европскиот совет на состанокот на 10 и 11 декември 2009 година, од Комисијата и земјите членки беше побарано да разгледаат како да се подобри законодавството и практичните мерки за поддршка за заштита на жртвите, со посебно внимание, поддршка и признавање, на сите жртви, вклучувајќи и за жртвите на тероризам, како приоритет.

(3) Со член 82(2) од Договорот за функционирањето на Европската Унија (ДФЕУ) се предвидува воспоставување на минимални правила применливи во земјите членки за да се олесни заемното признавање на пресудите и судските одлуки, како и полициска и судска соработка во кривични предмети со прекугранична димензија, особено во однос на правата на жртви на кривични дела.

(4) Во својата резолуција од 10 јуни 2011 година за планот за зајакнување на правата и заштитата на жртвите, особено во кривични постапки ⁽⁶⁾ („планот од Будимпешта“), Советот наведе дека треба да се преземат активности на ниво на Унијата со цел зајакнување на правата, поддршка и заштита на жртвите на кривични дела. За таа цел и во согласност со таа резолуција, оваа директива има за цел да ги ревидира и дополни

¹ Сл. весник С 43, 15.2.2012 година, стр. 39.

² Сл. весник С 113, 18.4. 2012 година, стр. 56.

³ Став на Европскиот парламент од 12 септември 2012 година (сè уште не е објавен во Службениот весник) и одлука на Советот од 4 октомври 2012 година.

⁴ Сл. весник L 82, 22.3.2001 година, стр. 1

⁵ Сл. весник С 115, 4.5.2010 година, стр. 1.

⁶ Сл. весник С 187, 28.6.2011 година, стр. 1.

начелата утврдени во Рамковната одлука 2001/220/ПВР и да преземе идни значајни чекори кон нивото на заштита на жртвите низ целата Унија, особено во рамки на кривични постапки.

(5) Со Резолуцијата на Европскиот парламент од 26 ноември 2009 година за елиминирање на насилството врз жените ⁽¹⁾ се повикаа земјите членки да ги подобрат своите национални закони и политики за борба против сите форми на насилство врз жените и да дејствуваат во насока на справување со причините за насилство против жените, не само со примена на превентивни мерки, и се повика Унијата да го гарантира правото на помош и поддршка за сите жртви на насилство.

(6) Во својата резолуција од 5 април 2011 година за приоритетите и нацртот на новата рамка на политиката на ЕУ за борба против насилството врз жените ⁽²⁾, Европскиот парламент предложи стратегија за борба против насилство врз жени, семејно насилство и осакатување на женски гениталии како основа за идните законодавни инструменти на кривичното право против родово насилство вклучувајќи и рамка за борба против насилството врз жените (политика, превенција, заштита, гонење, грижа и партнерство), по кои следи Акциски план на Унијата. Меѓународни прописи во оваа област ги вклучуваат Конвенцијата на Обединетите нации за елиминирање на сите форми на дискриминација на жените (CEDAW) донесена на 18 декември 1979 година, препораките и одлуките на Комитетот на CEDAW и Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство од 7 април 2011 година.

(7) Со Директива 2011/99/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 13 декември 2011 година за Европски налог за заштита ⁽³⁾ се воспоставува механизам за заедничко признавање на заштитни мерки за кривични предмети помеѓу земјите членки. Директива 2011/36/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 5 април 2011 година за спречување и борба со трговијата со луѓе и за заштита на жртвите на трговијата со луѓе ⁽⁴⁾ и Директива 2011/93/ЕУ на Европскиот парламент и на Советот од 13 декември 2011 година за борба против сексуална злоупотреба и сексуална експлоатација на деца и детска порнографија ⁽⁵⁾ се бави, меѓу другото, со посебните потреби на одредени категории на жртви на трговија со луѓе, сексуална злоупотреба на деца, сексуална експлоатација и детска порнографија.

(8) Со Рамковна одлука 2002/475/ПВР на Советот од 13 јуни 2002 за борба против тероризам ⁽⁶⁾ се укажува дека тероризмот претставува една од најсериозните повреди на начелата на кои се базира Унијата, вклучувајќи го начелото на демократија, и со истата се потврдува дека тероризмот, меѓу другото, претставува закана по слободното остварување на човековите права.

(9) Кривично дело претстаува недозволено дело против општеството како и повреда на индивидуалните права на жртвите. Како такви, жртвите на кривични дела треба да бидат признаени и третирани на почитуван, чувствителен и професионален начин без дискриминација од каков било вид на која било основа како раса, боја на кожа, етничко или социјално потекло, генетски карактеристики, јазик, религија или верување,

¹ Сл. весник С 285 Е, 21.10.2010 година, стр. 53.

² Сл. весник С 296 Е, 2.10.2012 година, стр. 26.

³ Сл. весник L 338, 21.12.2011 година, стр. 2.

⁴ Сл. весник L 101, 15.4.2011 година, стр. 1.

⁵ Сл. весник L 335, 17.12.2011 година, стр. 1.

⁶ Сл. весник L 164, 22.6.2002 година, стр. 3.

политичко или секое друго мислење, припадност на национална заедница, имот, раѓање, попреченост, возраст, пол, родово изразување, родов идентитет, сексуална ориентација, статус на жителство или здравје. Во сите контакти со надлежен орган кој работи во рамки на кривични постапки и која било служба која доаѓа во контакт со жртвите, како што се службите за поддршка на жртвите или службите за поправање на штетата, треба да се земат предвид личната ситуација и непосредните потреби, возраста, полот, евентуалната попреченост и зрелоста на жртвите со целосно почитување на нивниот физички, ментален и морален интегритет. Жртвите на кривични дела треба да бидат заштитени од секундарна и повторна виктимизација, од заплашување и од одмазда, треба да добијат соодветна поддршка со цел олеснување на нивното закрепнување и треба да имаат доволен пристап до правосудството.

(10) Оваа директива не ги опфаќа условите за престој на жртвите на кривични дела на територијата на земјите членки. Земјите членки треба да ги преземат неопходните мерки за да гарантираат дека правата утврдени во оваа директива не се условени со статусот на жителство на жртвата на нивната територија или врз основа на државјанството или националноста на жртвата. Со известувањето за кривично дело и учество во кривични постапки не се наметнуваат никакви права во однос на статусот на жителство на жртвата.

(11) Со оваа директива се утврдуваат минималните правила. Земјите членки може да ги прошират правата утврдени во оваа директива со цел да обезбедат повисоко ниво на заштита.

(12) Правата утврдени во оваа директива не се во спротивност со правата на сторителот. Терминот „сторител“ се однесува на лице кое е осудено за кривично дело. Сепак, за целите на оваа директива, исто така, се однесува на осомничено или обвинето лице пред какво било признавање на вина или осуда и тоа не е во спротивност со презумпцијата за невиност.

(13) Оваа директива се применува во однос на кривични дела сторени во Унијата и на кривични постапки кои се водат во Унијата. Со неа се даваат права на жртвите на кривични дела изврпени надвор од таа територија само во однос на кривичните постапки кои се водат во Унијата. Жалбите поднесени до надлежните органи надвор од Унијата, како што се амбасадите, не доведуваат до примена на обврските утврдени во оваа директива.

(14) При примена на оваа директива, се земаат предвид интересите на децата, во согласност со Повелбата за фундаменталните права на Европската Унија и Конвенцијата на Обединетите нации за правата на детето донесена на 20 ноември 1989 година. Децата жртви треба да се сметаат за и да се третираат како полноправни носители на права утврдени во оваа директива и треба да имаат право да ги остваруваат тие права на начин со кој се зема предвид нивниот капацитет за креирање сопствени ставови.

(15) При примена на оваа директива, земјите членки треба да гарантираат дека жртвите со попреченост може целосно да ги користат бенефитите од правата утврдени во оваа директива, на еднаква основа со другите, вклучувајќи олеснување на пристапот до простории во кои се води кривичната постапка и пристапот до информации.

(16) Жртви на тероризам претрпеа напади кои имаат за цел да му наштетат на општеството. Затоа, тие може да имаат потреба од посебно внимание, поддршка и заштита поради специфичната природа на кривичното дело сторено над нив. Жртвите на тероризам може да бидат под лупа на јавноста и често имаат потреба од признавање и

постапување со почит од страна на општеството. Затоа, земјите членки треба да посветат особено внимание на потребите на жртвите на тероризмот и треба да бараат заштита на нивното достоинство и безбедност.

(17) Насилството кое е насочено против лице поради родот, родовиот идентитет или родовото изразување на тоа лице или кое влијае несразмерно на лица од одреден пол, се подразбира како родово насилство. Тоа може да резултира со физичка, сексуална, емоционална или психолошка штета или економска загуба на жртвата. Родовото насилство претставува форма на дискриминација и нарушување на основните слободи на жртвата и вклучува насилство во блиски односи, сексуално насилство (вклучувајќи силување, сексуален напад и вознемирување), трговија со луѓе, ропство и различни форми на штетни практики, како што се присилни бракови, осакатување на женски гениталии и таканаречени „злосторства од чест“. Жените жртви на родово насилство и нивните деца често бараат посебна поддршка и заштита поради високиот ризик од секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда поврзани со таквото насилство.

(18) Кога насилството е сторено во близок однос, тоа е сторено од лице кое е моментален или поранешен брачен другар или партнер или друг член на семејството на жртвата, без разлика дали сторителот го дели или го делел истото домаќинство со жртвата. Ваквото насилство може да опфати физичко, сексуално, психолошко или економско насилство и може да резултира со физичка, ментална или емоционална штета или економска загуба. Насилството во блиски односи е сериозен и често скриен социјален проблем кој може да предизвика систематски психолошки и физички трауми со сериозни последици, бидејќи сторителот е лице во кое жртвата треба да има доверба. Затоа, жртвите на насилство во блиски односи може да имаат потреба од посебни заштитни мерки. Жените се несразмерно погодени од овој вид насилство и ситуацијата може да биде уште полоша доколку жената зависи од сторителот економски, социјално или во однос на нејзиното право на живеалиште.

(19) Лицето треба да се смета за жртва без разлика дали сторителот е идентификуван, уапсен, обвинет или осуден и без оглед на фамилијарната врска помеѓу нив. Можно е членовите на семејството на жртвите, исто така, да бидат повредени како резултат на кривичното дело. Особено, членовите на семејството на лице чија смрт била директно предизвикана од кривичното дело може да бидат повредени како резултат на кривичното дело. Затоа, овие членови на семејството, кои се индиректни жртви на кривичното дело, треба, исто така, да имаат корист од заштитата според оваа директива. Сепак, земјите членки треба да можат да воспостават постапки за ограничување на бројот на членовите на семејството кои можат да имаат корист од правата утврдени во оваа директива. Во случај на дете, детето или, освен ако тоа не е во најдобар интерес на детето, носителот на родителска одговорност во име на детето треба да има право да ги остварува правата утврдени во оваа директива. Оваа директива не е во спротивност со националните административни постапки потребни за утврдување дека лицето е жртва.

(20) Улогата на жртвите во казнено-правниот систем и без разлика дали може активно да учествуваат во кривичната постапка се разликуваат во земјите членки, во зависност од националниот систем и се одредуваат со еден или повеќе од следниве критериуми: дали националниот систем обезбедува правен статус како страна во кривичната постапка; дали жртвата е под законска обврска или се бара активно да учествува во кривичната постапка, на пример како сведок; и/или дали жртвата има законско право според националното законодавство активно да учествува во кривичната постапка и се обидува да го стори тоа, кога националниот систем не предвидува жртвите да имаат

правен статус на страна во кривичната постапка. Земјите членки треба да одредат кој од овие критериуми се применува за да се утврди опсегот на правата утврдени во оваа директива, каде што има упатувања на улогата на жртвата во казнено-правен систем.

(21) Информациите и советите што ги даваат надлежните органи, службите за поддршка на жртвите и службите за ресторативна правда треба, колку што е можно, да бидат пружени со помош на голем број медиуми и на начин кој жртвата може да го разбере. Ваквите информации и совети треба да се пружат на едноставен и разбирлив јазик. Исто така, треба да се гарантира дека жртвата може да се разбере во текот на постапката. Во врска со ова, треба да се земат предвид познавањето на жртвата на јазикот кој се користи за обезбедување информации, возраст, зрелост, интелектуален и емоционален капацитет, писменост и секое ментално или физичко оштетување. Посебно треба да се земат предвид тешкотиите во разбирањето или комуникацијата, што може да се должи на некаква попреченост, како што се пречки во слухот или говорот. Исто така, треба да се земат предвид ограничувањата за способноста на жртвата да соопштува информации во текот на кривичната постапка.

(22) Во моментот кога се поднесува жалба, за целите на оваа директива, треба да се смета дека спаѓа во рамки на контекстот на кривичната постапка. Ова исто така треба да вклучува ситуации во кои органите иницираат кривични постапки *ex officio* како резултат на кривично дело претрпено од страна на жртва.

(23) Треба да се обезбедат информации за надомест на трошоците, од времето на првиот контакт со надлежен орган, на пример во брошура во која се наведени основните услови за таков надомест на трошоците. Од земјите членки не треба да се бара, во оваа рана фаза на кривичната постапка, да одлучат дали засегнатата жртва ги исполнува условите за надомест на трошоците.

(24) При известување за кривично дело, жртвите треба да добијат писмена потврда од полицијата за нивната пријава, во која се наведуваат основните елементи на кривичното дело, како што се видот на кривичното дело, времето и местото и каква било штета или повреда предизвикана со кривичното дело. Ова потврда треба да содржи број на предмет и времето и местото на пријавување на кривичното дело со цел да служи како доказ дека кривичното дело е пријавено, на пример во однос на барања од осигурување.

(25) Без да е во спротивност со правилата кои се однесуваат на роковите на застарување, задоцнетото пријавување на кривично дело поради страв од одмазда, понижување или стигматизација не треба да резултира со одбивање да се издаде потврда за пријавата на на жртвата.

(26) Кога се даваат информации, треба да се дадат доволно детали за да се гарантира дека жртвите се третираат со почит и да им се овозможи да донесуваат одлуки за нивното учество во постапките врз основа на информации. Во овој поглед, особено важно е жртвата да е информирана за моменталниот статус на секоја постапка. Ова е подеднакво релевантно за информации кои ќе и овозможат на жртвата да одлучи дали да побара преиспитување на одлука за преземање кривична постапка. Освен ако не е поинаку побарано, треба да биде можно да се обезбедат информациите доставени до жртвата во устна или писмена форма, вклучувајќи и преку електронски средства.

(27) Информацијата треба да се достави до жртвата на последната позната адреса за достава на пошта или преку електронски детали за контакт кои жртвата ги предпочила на надлежниот орган. Во исклучителни случаи, на пример, поради големиот број на жртви вклучени во предмет, треба да биде можно да се обезбедат информации преку печатените медиуми, преку официјална веб страница на надлежниот орган или преку

сличен канал за комуникација.

(28) Земјите членки не треба да бидат обврзани да обезбедуваат информации кога откривањето на таа информација може да влијае на правилното постапувањево предмет или да му наштети на одреден предмет или лице, или доколку смета дека тоа е спротивно на нивните суштински безбедносни интереси.

(29) Надлежните органи треба да гарантираат дека жртвите добиваат ажурирани податоци за контакт со цел информирање за нивниот предмет, освен ако жртвата не изразила желба да не добива такви информации.

(30) Упатување на „одлука“ во контекст на правото на информирање, толкување и превод, треба да се разбере само како упатување на одлука за вина или одлука со која на друг начин се завршува кривична постапка. Причините за таквата одлука треба да бидат доставени до жртвата преку копија од документот кој ја содржи таа одлука или преку кратко резиме на истите.

(31) Правото на информирање за времето и местото на судењето кое произлегува од пријавата во однос на кривично дело претрпено од страна на жртвата, исто така, треба да се примени и за информации за времето и местото на сослушувањето во врска со жалбата против пресудата за предметот.

(32) Конкретни информации за ослободувањето или бегството на сторителот треба да им се дадат на жртвите, на барање, барем во предмети во кои може да има опасност или идентификуван ризик од штета за жртвите, освен ако не постои идентификуван ризик од штета за сторителот, што ќе произлезе од известувањето. Кога постои идентификуван ризик од повреда на сторителот што ќе произлезе од известувањето, надлежниот орган треба да ги земе предвид сите други ризици при определување на соодветно дејство. Упатувањето на „идентификуван ризик од штета за жртвите“ треба да ги опфати факторите како што се природата и тежината на кривичното дело и ризикот од одмазда. Затоа, тоа упатување не треба да се применува на оние ситуации каде што се извршени лесни кривични дела и каде што има мал ризик од штета за жртвата.

(33) Жртвите треба да добијат информации за право на жалба против одлуката за ослободување на сторителот, доколку таквото право постои во националното законодавство.

(34) Правдата не може ефективно да се постигне освен ако жртвите можат точно да ги објаснат околностите на кривичното дело и да обезбедат докази на начин разбирлив за надлежните органи. Еднакво важно е да се гарантира дека жртвите се третираат со почит и дека имаат пристап до нивните права. Затоа, толкувањето треба да биде бесплатно и достапно во текот на испрашувањето на жртвата и со цел да им се овозможи активно учество на судските сослушувања, во согласност со улогата на жртвата во релевантниот казнено-правен систем. За други аспекти на кривичната постапка, потребата од толкување и превод може да варира во зависност од конкретни прашања, улогата на жртвата во релевантниот казнено-правен систем и неговата или нејзината вклученост во постапки и какви било специфични права кои ги имаат. Како такви, толкувањето и преводот за овие други предмети треба да се обезбедат само до степен неопходен за жртвите да ги остварат своите права.

(35) Жртвата треба да има право да ја оспори одлуката со која е утврдено дека нема потреба од толкување или превод, во согласност со постапките во националното законодавство. Тоа право не подразбира обврска за земјите членки да обезбедат посебен механизам или жалбена постапка со која таквата одлука може да се оспори и не треба неразумно да ја продолжува кривичната постапка. Ќе биде доволен внатрешно

преиспитување на одлуката во согласност со постојните национални постапки.

(36) Фактот дека жртвата зборува на јазик кој не е широко познат не треба, само по себе, да биде основа за одлука дека толкувањето или преводот неразумно би ја продолжило кривичната постапка.

(37) Поддршката треба да биде достапна од моментот кога надлежните органи се свесни за жртвата и за време на кривичната постапка и соодветно време по таквата постапка во согласност со потребите на жртвата и правата утврдени во оваа директива. Поддршката треба да се обезбеди преку различни средства, без прекумерни формалности и преку доволна географска распределба низ земјата членка, со цел да им се овозможи на сите жртви да добијат пристап до таквите услуги. Жртвите кои претрпеле значителна штета поради сериозноста на кривичното дело може да бараат услуги од специјални служби за поддршка.

(38) Лица кои се особено ранливи или кои се наоѓаат во ситуации кои ги изложуваат на особено висок ризик од повреди, како што се лица кои се подложени на повторување на насилство во блиски односи, жртви на родово насилство или лица кои се жртви на други видови кривични дела во земја членка на која не се државјани или имаат живеалиште, треба да им се обезбеди специјалистичка поддршка и правна заштита. Специјалистичките служби за поддршка треба да се базираат на интегриран и целен пристап кој, особено, треба да ги земе предвид специфичните потреби на жртвите, сериозноста на штетата што настанала како резултат на кривичното дело, како и односот помеѓу жртвите, сторителите, децата и нивната поширока социјална средина. Главната задача на овие служби и нивниот персонал, кој игра важна улога во поддршката на жртвата за опоравување и надминување на потенцијалната штета или траума како резултат на кривично дело, треба да биде да ги информира жртвите за правата утврдени во оваа директива, така што може да донесуваат одлуки во средина која им дава поддршка и ги третира со достоинство, почит и чувствителност. Видовите на поддршка која таквите специјалистички служби за поддршка би требало да ги понудат може да вклучуваат обезбедување засолниште и безбедно сместување, итна медицинска помош, упатување на медицинско и форензичко испитување за докази во случаи на силување или сексуален напад, краткорочно и долгорочно психолошко советување, лекување на траума, правен совет, застапување и конкретни услуги за децата како директни или индиректни жртви.

(39) Службите за поддршка на жртвите не се обврзани да обезбедуваат обемна специјалистичка и професионална експертиза. Доколку е потребно, службите за поддршка на жртвите треба да им помогнат на жртвите во повикувањето на постојната професионална поддршка, како што се психолозите.

(40) Иако пружањето поддршка не треба да зависи од жртвите кои поднесуваат пријава во однос на кривично дело до надлежен орган, како што е полицијата, таквите органи често се најсоодветни за информирање на жртвите за можноста за поддршка. Затоа, земјите членки се охрабруваат да утврдат соодветни услови за овозможување упатување на жртвите до службите за поддршка на жртвите, вклучувајќи и со обезбедување на податоци и придржување кон барањата за заштита на податоците. Треба да се избегнуваат повторни упатувања.

(41) Правото на жртвите да бидат сослушани треба да се смета дека е исполнето кога на жртвите им е дозволено да даваат изјави или објаснувања во писмена форма.

(42) Правото на децата жртви да бидат сослушани во кривична постапка не треба да се оневозможи само врз основа на тоа дека жртвата е дете или врз основа на возраста на

жртвата.

(43) Правото на преиспитување на одлуката да нема кривично гонење треба да се разбере како упатување на одлуките донесени од страна на јавните обвинители и истражните судии или органите за спроведување на законот, како што се полициски службеници, но не и на одлуките донесени од страна на судовите. Секое преиспитување на одлуката да нема кривично гонење треба да биде извршено од лице или орган различен од оној што ја донел првобитната одлука, освен ако првобитната одлука да нема кривично гонење е донесена од страна на највисокиот орган за гонење, чија одлука не може да се преиспита, во кој случај преиспитувањето може да го изврши истиот орган. Правото на преиспитување на одлуката да нема кривично гонење не се однесува на посебни постапки, како што се постапки против пратеници или министри, во врска со вршењето на нивната службена положба.

(44) Одлуката за завршување на кривичната постапка треба да вклучува ситуации кога јавниот обвинител одлучува да ги повлече обвиненијата или да ја прекине постапката.

(45) Одлуката на обвинителот која резултира со вонсудска спогодба со која завршува кривична постапка, ги исклучува жртвите од правото на преиспитување на одлуката на обвинителот да нема кривично гонење, само ако со спогодбата се наметнува предупредување или обврска.

(46) Службите за ресторативна правда, вклучувајќи и на пример медијација помеѓу жртва и сторител, групни семејни состаноци и состаноци за помирување, може да бидат од голема корист за жртвата, но бараат заштитни мерки за да се спречи секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда. Затоа, таквите служби треба да имаат првенство при разгледување на интересите и потребите на жртвата, поправање на штетата направена на жртвата и избегнување на понатамошна штета. Фактори како што се природата и сериозноста на кривичното дело, степенот на траумата која следи, повторното нарушување на физичкиот, сексуалниот или психолошкиот интегритет на жртвата, нееднаквостите на моќта, и возраста, зрелоста или интелектуалниот капацитет на жртвата, кои може да ја ограничат или намалат способноста на жртвата за избор базиран на информации или може да го загрозат позитивниот исход за жртвата, треба да се земат предвид при упатување на предметот до службите за ресторативна правда и при спроведување на процесот на ресторативна правда. Процесите на ресторативна правда треба, во принцип, да бидат доверливи, освен ако не е договорено поинаку од страните, или како што се бара со националното законодавство поради важноста на јавен интерес. Фактори како што се закани или какви било други облици на насилство извршени за време на процесот може да се смета дека бараат објавување во јавен интерес.

(47) Од жртвите не треба да се очекува да сносат трошоци во однос на нивното учество во кривичната постапка. Од земјите членки треба да се бара да ги надоместат само неопходните трошоци на жртвите во однос на нивното учество во кривичната постапка, а не треба да се бара да ги надоместат правните такси на жртвите. Земјите членки треба да можат да наметнат услови во националното законодавство во однос на надоместувањето на трошоците како што се временски рокови за барање надомест, стандардни стапки за дневни и патни трошоци и максимални дневни износи за изгубена заработувачка. Правото на надомест на трошоците во кривичната постапка не треба да настане во ситуација кога жртвата дава изјава за кривичното дело. Трошоците треба да се покриваат само до степен до кој жртвата е обврзана да биде присутна и активно да учествува во кривичната постапка или тоа е побарано од неа од страна на надлежните органи.

(48) Имот одземен во кривична постапка и кој може да се врати, треба да се врати што е можно поскоро на жртвата на кривичното дело, освен во исклучителни околности, како што е спорот во однос на сопственоста или кога поседувањето на имотот или самиот имот е незаконски. Правото на враќање на имотот не треба да биде во спротивност со неговото законско задржување за целите на други правни постапки.

(49) Правото на одлука за надомест на штета од страна на сторителот и релевантната применлива постапка, исто така, треба да се применуваат и на жртвите со живеалиште во земја членка различна од земјата членка во која е сторено кривичното дело.

(50) Обврската утврдена во оваа директива за пренесување на пријавите не треба да влијае врз надлежноста на земјите членки за поведување постапка и не е во спротивност со правилата за судир на надлежност, како што е утврдено во Рамковната одлука 2009/948/ПВР на Советот од 30 ноември 2009 година за спречување и решавање на судири за извршување на надлежност во кривичната постапка⁽¹⁾.

(51) Доколку жртвата ја напуштила територијата на земјата членка во која е сторено кривичното дело, таа земја членка веќе не треба да биде обврзана да дава помош, поддршка и заштита, освен она што е директно поврзано со која било кривична постапка која се спроведува во однос на засегнатото кривично дело, како што се посебни мерки за заштита во текот на судските постапки. Земјата членка на живеалиштето на жртвата треба да обезбеди помош, поддршка и заштита потребна за потребите на жртвата за закрепнување.

(52) Мерките треба да бидат достапни за заштита на безбедноста и достоинството на жртвите и членовите на нивните семејства од секундарна и повторна виктимизација, од заплашување и од одмазда, како што се привремени судски налози или налози за заштита или ограничување на слобода.

(53) Ризикот од секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда од страна на сторителот или како резултат на учество во кривична постапка треба да се ограничи со спроведување на постапки на координиран начин и со почит, овозможувајќи им на жртвите да воспостават доверба во органите. Интеракцијата со надлежните органи треба да биде што е можно поедноставна, истовремено ограничувајќи го бројот на непотребни интеракции кои ги има жртвата со нив, на пример преку видео записи на интервјуа и овозможување нивно користење во судските постапки. Што е можно поширок спектар на мерки треба да им се стави на располагање на лицата кои практикураат право за спречување nelaгодност на жртвата за време на судските постапки, особено како резултат на визуелен контакт со сторителот, неговото или нејзиното семејство, соработници или публика. За таа цел, земјите членки треба да се охрабрат да воведат, особено во однос на судските згради и полициските станици, изводливи и практични мерки со цел овозможување на објектите вклучување на подобности како што се одделни влезови и простории за чекање за жртвите. Освен тоа, земјите членки треба, колку што е можно, да ја планираат кривичната постапка за да се избегнат контакти помеѓу жртвите и членовите на нивните семејства и сторителите, како што се повикување на жртвите како сведоци и сторителите на сослушувања во различни периоди.

(54) Заштитата на приватноста на жртвата може да биде важно средство за спречување на секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда и може да се постигне преку низа мерки вклучувајќи и необјавување или ограничување на објавување на информации во однос на идентитетот и местото на живеење на жртвата.

¹ Сл. весник L 328, 15.12.2009 година, стр. 42.

Ваквата заштита е особено важна за децата жртви и вклучува необјавување на името на детето. Меѓутоа, може да има случаи кога, исклучително, детето може да има корист од објавување или дури и ширењето на објавените информации, на пример, кога детето е киднапирано. Мерките за заштита на приватноста и сликите на жртвите и на членовите на нивните семејства секогаш треба да бидат во согласност со правото на правично судење и слобода на изразување, како што е наведено во членови 6 и 10, соодветно, од Европската конвенција за заштита на човековите права и фундаментални слободи.

(55) Некои жртви се особено изложени на ризик од секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда од страна на сторителот за време на кривичната постапка. Можно е таквиот ризик да произлезе од личните карактеристики на жртвата или видот, природата или околностите под кои е извршено кривичното дело. Само преку индивидуални проценки, спроведени што е можно поскоро, таков ризик може ефективно да се идентификува. Таквите проценки треба да се спроведат за сите жртви за да се утврди дали тие се изложени на ризик од секундарна и повторена виктимизација, заплашување и одмазда и какви посебни мерки за заштита им се потребни.

(56) Индивидуалните проценки треба да ги земат предвид личните карактеристики на жртвата, како што се неговата или нејзината возраст, пол и родов идентитет или изразување, етничка припадност, раса, религија, сексуална ориентација, здравје, попреченост, статус на живеалиште, потешкотии во комуникација, однос со или зависност од сторителот и претходно искуство со кривични дела. Тие, исто така, треба да го земат предвид видот или природата и околностите под кои е извршено кривичното дело, како на пример дали станува збор за кривично дело од омраза, кривично дело поради пристрасност или кривично дело извршено со дискриминаторски мотив, сексуално насилство, насилство во близок однос, дали сторителот бил во позиција на контрола, дали живеалиштето на жртвата е во подрачје со висока стапка на криминал или присуство на банди, или дали земјата на потекло на жртвата не е земјата членка во која е сторено кривичното дело.

(57) Жртвите на трговија со луѓе, тероризам, организиран криминал, насилство во блиски односи, сексуално насилство или експлоатација, родово насилство, кривично дело од омраза и жртви со попреченост и деца жртви со голема можност од секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда. Треба да се води посебна грижа при проценка дали таквите жртви се изложени на ризик од таква виктимизација, заплашување и одмазда и треба да постои силна претпоставка дека тие жртви ќе имаат корист од посебни мерки за заштита.

(58) На жртви кои се идентификувани како ранливи на секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда треба да им се понудат соодветни мерки за заштита во текот на кривичната постапка. Вистинската природа на таквите мерки треба да се утврди преку индивидуална проценка, земајќи ја предвид желбата на жртвата. Степенот на секоја таква мерка треба да се утврди без нарушување на правата на одбраната и во согласност со правилата на судиска дискреција. Загриженоста и стравот на жртвите во однос на постапките треба да биде клучен фактор во одредувањето дали им се потребни конкретни мерки.

(59) Непосредните оперативни потреби и ограничувања може да да биде невозможно, на пример, ист полициски службеник секогаш да ја интервјуира жртвата; болест, мајчинство или родителско отсуство се примери за такви ограничувања. Згора на тоа, просториите специјално дизајнирани за интервјуа со жртвите можеби не се достапни поради, на пример, реновирање. Во случај на такви оперативни или практични ограничувања, посебна мерка предвидена по индивидуална проценка не може да биде

возможна за да се гарантира во секој поединечен случај.

(60) Кога во согласност со оваа директива, за дете треба да биде назначен старател или претставник, тие улоги може да ги врши исто лице или правно лице, институција или орган.

(61) Сите службени лица вклучени во кривични постапки, кои најверојатно ќе дојдат во личен контакт со жртвите треба да имаат можност да пристапат и да добијат соодветна почетна и тековна обука до ниво кое е соодветно за нивниот контакт со жртвите, за да можат да ги идентификуваат жртвите и нивните потреби и да се справат со нив со почит, на чувствителен, професионален и недискриминаторски начин. Лицата кои веројатно ќе бидат вклучени во индивидуалната проценка за идентификација на потребите за специфична заштита на жртвите, а за утврдување на нивната потреба за посебни мерки за заштита треба да добијат посебна обука за начинот на спроведување на таквата проценка. Земјите членки треба да гарантираат таква обука за полициските служби и судскиот персонал. Исто така, треба да се промовира обука за адвокати, јавни обвинители и судии и за лица кои практикуваат право кои обезбедуваат поддршка за жртвите или услуги за ресторативна правда. Ова барање треба да вклучи обука за специфичните служби за поддршка на кои жртвите треба да бидат упатени или специјалистичка обука каде што нивната работа се фокусира на жртвите со специфични потреби и специфична психолошка обука, како што е соодветно. Каде што е соодветно, таквата обука треба да биде родово сензитивна. Дејствијата на земјите членки во однос на обука треба да се дополнат со упатства, препораки и размена на најдобри практики во согласност со патоказот од Будимпешта.

(62) Земјите членки треба да ги поттикнуваат и тесно да соработуваат со организациите на граѓанското општество, вклучувајќи ги и признати и активните невладини организации кои работат со жртви на кривично дело, особено во иницијативите за креирање на политики, кампањите за информирање и подигнување на свеста, програмите за истражување и образование и обуката, како и во следењето и оценувањето на влијанието на мерките за поддршка и заштита на жртвите на кривично дело. За жртвите на кривично дело да добијат соодветен степен на помош, поддршка и заштита, јавните служби треба да работат координирано и треба да бидат вклучени на сите административни нивоа - на ниво на Унијата, и на национално, регионално и локално ниво. Треба да им се помогне на жртвите во изнаоѓањето на и обраќањето до надлежните органи со цел избегнување на повторни упатувања. Земјите членки треба да размислат да воспостават „единствени точки за пристап“ или „едношалтерски систем“, кои одговараат на повеќекратните потреби на жртвите кога се вклучени во кривични постапки, вклучувајќи ја и потребата од добивање информации, помош, поддршка, заштита и надоместок на штета.

(63) Со цел поттикнување и олеснување на пријавувањето на кривични дела и овозможување на жртвите да го прекинат циклусот на повторна виктимизација, од суштинско значење е на жртвите да им се достапни сигурни служби за поддршка и надлежните органи да се подготвени да одговорат на извештаите на жртвите со почит, на професионален и недискриминаторски начин. Ова може да ја зголеми довербата на жртвите во казнено-правните системи на земјите членки и да го намали бројот на непријавени кривични дела. Лица кои практикуваат право кои најверојатно ги примаат пријавите од жртвите во однос на кривични дела треба соодветно да бидат обучени за олеснување на пријавувањето на кривични дела. и треба да се преземат мерки за да се овозможи пријавување од страна на трети лица, вклучувајќи и организациите на граѓанското општество. Треба да е можно да се искористи комуникациската

технологија, како што се е-пошта, видео записи или онлајн електронски формулари за поднесување пријави.

(64) Систематско и соодветно собирање на статистички податоци се признава како суштинска компонента на ефективно креирање политики во областа на правата утврдени во оваа Директива. Со цел олеснување на оценувањето на примената на оваа директива, земјите членки треба да достават до Комисијата релевантни статистички податоци поврзани со примената на националните постапки за жртвите на кривични дела, вклучувајќи ги барем бројот и видот на пријавените кривични дела и, доколку вакви податоци се познати и достапни, бројот, возраста и полот на жртвите. Релевантните статистички податоци може да вклучуваат податоци запишани од страна на судските органи и од органите за спроведување на законот и, колку што е можно, административните податоци добиени од здравствени и социјални служби и од јавни и невладини служби за жртви или служби за ресторативна правда и други организации кои работат со жртви на кривични дела. Судските податоци може да вклучуваат информации за пријавените кривични дела, бројот на предмети кои се истражуваат и лицата кои се кривично гонети и осудени. Административните податоци од служби можр да вклучуваат колку што е можно повеќе податоци за тоа како жртвите ги користат услугите кои ги даваат владините агенции и организациите за јавна и приватна поддршка, како што е бројот на упатувања на полицијата до службите за поддршка на жртвите, бројот на жртвите кои бараат, добиваат или не добиваат поддршка или ресторативна правда.

(65) Оваа директива има за цел да ги измени и прошири одредбите од Рамковната одлука 2001/220/ПВР. Бидејќи измените кои треба да се направат се суштински по број и природа, таа рамковна одлука, во интерес на јасност, треба да биде заменета во целост во однос на земјите членки кои учествуваат во донесувањето на оваа директива.

(66) Со оваа директива се почитуваат фундаменталните права и начелата признати со Повелбата за фундаментални права на Европската Унија. Особено, со истата се промовира правото на достоинство, живот, физички и ментален интегритет, слобода и безбедност, почитување на приватниот и семејниот живот, правото на сопственост, начелото на недискриминација, начелото на еднаквост помеѓу жените и мажите, правата на детето, старите лица и лицата со попреченост, и правото на правично судење.

(67) Бидејќи целта на оваа директива, имено воспоставување минимални стандарди за правата, поддршката и заштитата на жртвите на кривично дело, не може во доволна мера да се постигне од страна на земјите членки и затоа, поради нејзиниот обем и можните ефекти, може подобро да се постигне на ниво на Унијата, Унијата може да донесе мерки во согласност со начелото на супсидијарност, како што е утврдено во член 5 од Договорот за Европска Унија (ДЕУ). Во согласност со начелото на пропорционалност, како што е утврдено во тој член, оваа директива не го надминува неопходното за постигнување на таа цел.

(68) Личните податоци кои се обработуваат при спроведувањето на оваа директива треба да се заштитат во согласност со Рамковната одлука 2008/977/ПВР на Советот од 27 ноември 2008 година за заштита на личните податоци обработени во рамки на полициската и судската соработка за кривични прашања⁽¹⁾ и во согласност со начелата утврдени во Конвенцијата на Советот на Европа од 28 јануари 1981 година за заштита на поединци во однос на автоматската обработка на личните податоци, која сите земји членки ја ратификувале.

¹ Сл. весник L 350, 30.12.2008 година, стр. 60.

(69) Оваа директива не влијае на повеќе далекосежни одредби содржани во други акти на Унијата кои се однесуваат на специфичните потреби на одредени категории жртви, како што се жртви на трговија со луѓе и жртви на сексуална злоупотреба на деца, сексуална експлоатација и детска порнографија, на поусмерен начин.

(70) Во согласност со член 3 од Протокол бр. 21 за ставот на Обединетото Кралство и Ирска во однос на областа на слобода, безбедност и правда, приложен кон ДЕУ и ДФЕУ, тие земји членки известиле за својата желба да учествуваат во донесувањето и примената на оваа директива.

(71) Во согласност со членови 1 и 2 од Протокол бр. 22 за ставот на Данска, приложен кон ДЕУ и ДФЕУ, Данска не учествува во донесувањето на оваа директива и не е обврзана со истиот или е предмет на нејзина примена.

(72) Европскиот надзорник за заштита на податоци даде мислење на 1 октомври 2011 година ⁽¹⁾ врз основа на член 41(2) од Регулацијата (ЕЗ) бр.45/2001 на Европскиот парламент и на Советот од 18 декември 2000 година за заштита на поединци во однос на обработката на лични податоци од страна на институциите и телата на Заедницата и за слободното движење на таквите податоци ⁽²⁾,

ЈА ДОНЕСОА ОВАА ДИРЕКТИВА:

ПОГЛАВЈЕ 1

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Цели

1. Целта на оваа директива е да се гарантира дека жртвите на кривично дело добиваат соодветни информации, поддршка и заштита и се способни да учествуваат во кривична постапка.

Земјите членки гарантираат дека жртвите се признати и се третираат со почит, на чувствителен, прилагоден, професионален и недискриминаторски начин, во сите контакти со служби за поддршка на жртви или служби за ресторативна правда или надлежен орган, кои постапуваат во контекст на кривичната постапка. Правата утврдени во оваа директива се применуваат на жртвите на недискриминаторски начин, вклучувајќи и во однос на нивниот статус на живеалиште.

2. Земјите членки гарантираат дека при примената на оваа директива, кога жртвата е дете, најдобриот интерес на детето е примарна грижа, проценката е на индивидуална основа. Преовладува пристап прилагоден на детето, земајќи ги предвид возраста, зрелоста, ставовите, потребите и грижите на детето. Детето и носителот на родителска одговорност или друг законски застапник, доколку има, треба да бидат информирани за какви било мерки или права посебно фокусирани на детето.

Член 2

Дефиниции

1. За целите на оваа директива, се применуваат следните дефиниции:

(а) „жртва“ значи:

¹ Сл. весник С 35, 19.2.2012 година, стр. 10.

² Сл. весник L 8, 12.1.2001 година, стр. 1.

- (i) физичко лице кое претрпело штета, вклучувајќи физичка, ментална или емоционална штета или економска загуба која директно била предизвикана од кривично дело;
- (ii) членови на семејството на лице чија смрт била директно предизвикана од кривичното дело и кои претрпеле штета како резултат на смрта на тоа лице;
- (б) „членови на семејството“ значи брачниот другар, лицето кое живее со жртвата во посветена интимна врска, во заедничко домаќинство и на стабилна и континуирана основа, роднините во директна линија, браќа и сестри и лица издржувани од страна на жртвата;
- (в) „дете“ значи секое лице под 18-годишна возраст;
- (г) „ресторативна правда“ е секој процес во кој жртвата и сторителот, доколку доброволно се согласуваат, активно учествуваат во решавањето на прашањата кои произлегуваат од кривичното дело со помош на непристрасно трето лице.

2. Земјите членки може да воспостават постапки:

- (а) за да го ограничат бројот на членови на семејството кои може да имаат корист од правата утврдени во оваа директива, земајќи ги предвид индивидуалните околности на секој случај; и
- (б) во врска со став (1)(а)(ii), за да утврдат кои членови на семејството имаат приоритет во однос на остварувањето на правата утврдени во оваа директива.

ПОГЛАВЈЕ 2

ДАВАЊЕ ИНФОРМАЦИИ И ПОДДРШКА

Член 3

Право да се разбере и да се биде разбран

1. Земјите членки преземаат соодветни мерки за да им помогнат на жртвите да разберат и да бидат разбрани од првиот контакт и за време на каква било понатамошна неопходна интеракција со надлежниот орган во контекст на кривичната постапка, вклучувајќи и кога информациите ги обезбедува тој орган.
2. Земјите членки гарантираат дека комуникацијата со жртвите се одвива на едноставен и достапен јазик, устно или во писмена форма. Таквите комуникации ги земаат предвид личните карактеристики на жртвата, вклучувајќи и каква било попреченост која може да влијае врз способноста да разберат или да бидат разбрани.
3. Освен ако не е во спротивност со интересите на жртвата или ако не влијае на текот на постапката, земјите членки дозволуваат жртвите да бидат придружени од лице по свој избор при првиот контакт со надлежен орган кога жртвата бара помош да разбере или да биде разбрана, поради ефектот на кривичното дело.

Член 4

Право на добивање информации од првиот контакт со надлежен орган

1. Земјите членки гарантираат дека на жртвите им се нудат следните информации, без непотребно одлагање, од нивниот прв контакт со надлежен орган со цел да им се овозможи пристап до правата утврдени во оваа директива:
 - (а) видот на поддршката која може да ја добијат и од кого, вклучувајќи, онаму каде што е релевантно, основни информации за пристап до медицинска помош, каква било

специјалистичка поддршка, вклучувајќи психолошка поддршка и алтернативно сместување;

(б) постапките за поднесување пријави во однос на кривичното дело и нивната улога во врска со таквите постапки;

(в) како и под кои услови тие може да добијат заштита, вклучувајќи ги и мерките за заштита;

(г) како и под кои услови тие може да добијат правен совет, правна помош и друг вид совети;

(д) како и под кои услови тие може да добијат надометок;

(ѓ) како и под кои услови имаат право на толкување и превод;

(е) доколку имаат престој во земја членка различна од онаа каде што е сторено кривичното дело, сите посебни мерки, постапки или договори кои се достапни за заштита на нивните интереси во земјата членка во која е направен првиот контакт со надлежниот орган;

(ж) достапните постапки за поднесување пријави кога нивните права не се почитувани од страна на надлежниот орган кое дејствува во контекст на кривичната постапка;

(и) контакт детали за комуникација за нивниот предмет;

(с) достапни служби за ресторативна правда;

(и) како и под кои услови трошоците настанати како резултат на нивното учество во кривичната постапка може да бидат надоместени.

2. Опсегот или деталноста на информациите наведени во став 1 може да варира во зависност од специфичните потреби и лични околности на жртвата и видот или природата на кривичното дело. Дополнителни детали, исто така, може да се достават во подоцнежните фази, во зависност од потребите на жртвата и релевантноста, во секоја фаза од постапката, на таквите детали.

Член 5

Право на жртвите при поднесување пријава

1. Земјите членки гарантираат дека жртвите добиваат писмена потврда за нивната формална пријава поднесена до надлежен орган на земја членка, во која се наведени основните елементи на засегнатото кривично дело.

2. Земјите членки гарантираат дека жртвите кои сакаат да поднесат пријава во однос на кривично дело и кои не го разбираат или зборуваат јазикот на надлежниот орган, имаат можност да ја поднесат пријавата на јазик кој го разбираат или преку добивање на потребна јазична помош.

3. Земјите членки гарантираат дека жртвите кои не го разбираат или не го зборуваат јазикот на надлежниот орган, бесплатно добиваат превод за писмената потврда на нивната пријава предвидена во став 1, доколку тоа го бараат, на јазик кој го разбираат.

Член 6

Право на добивање информации за својот предмет

1. Земјите членки гарантираат дека жртвите се известуваат без непотребно одлагање на нивното право да ги добијат следните информации за кривичната постапка поведена како резултат на пријава во однос на кривично дело кое го претрпела жртвата и

дека, по барање, тие добиваат такви информации:

(а) секоја одлука за непостапување или завршување на истрагата или преземање постапки за гонење на сторителот;

(б) времето и местото на судењето и природата на обвиненијата против сторителот.

2. Земјите членки гарантираат дека, во согласност со нивната улога во релевантниот казнено-правен систем, жртвите се известуваат без непотребно одолжување на нивното право да ги добијат следните информации за кривичната постапка поведена како резултат на пријава во однос на кривично дело кое го претрпеле и дека, по барање, тие добиваат такви информации:

(а) секоја конечна пресуда во судски процес;

(б) информации што и овозможуваат на жртвата да знае за состојбата на кривичната постапка, освен ако во исклучителни случаи таквото известување може негативно да влијае на соодветното постапување по предметот.

3. Информациите предвидени во став 1(а) и став 2(а) вклучуваат причини или кратко резиме на причините за засегнатата одлука, освен во случај на одлука на порота или одлука кога причините се доверливи во кои случаи причините не се предмет на националното законодавство.

4. Желбата на жртвите за тоа дали да добијат или да не добијат информации го обврзуваат надлежниот орган, освен ако таа информација мора да се обезбеди поради правото на жртвата на активно учество во кривичната постапка. Земјите членки им овозможуваат на жртвите да ја менуваат својата желба во секој момент и ја земаат предвид таквата измена.

5. Земјите членки гарантираат дека жртвите да добијат можност да бидат известени, без непотребно одлагање, кога лицето ставено во притвор, гонето или осудено за кривични дела во врска со нив, е ослободено или избегало од притвор. Згора на тоа, земјите членки гарантираат дека жртвите се информирани за сите релевантни мерки издадени за нивна заштита во случај на ослободување или бегство на сторителот.

6. Жртвите, на барање, ги добиваат информациите предвидени во став 5, барем во предмети во кои постои опасност или идентификуван ризик од штета за нив, освен ако не постои идентификуван ризик од штета за сторителот што ќе произлезе од известувањето.

Член 7

Право на толкување и превод

1. Земјите членки гарантираат дека на жртвите кои не го разбираат или зборуваат јазикот на предметната кривична постапка се обезбедува, на барање, толкување во согласност со нивната улога во релевантниот казнено-правен систем во кривичната постапка, бесплатно, барем за време на сослушување или испрашување на жртвата за време на кривичната постапка пред истражните и судските органи, вклучувајќи и за време на полициско испрашување, и толкување за нивно активно учество во судските сослушувања и сите неопходни привремени сослушувања.

2. Без да е во спротивност со правата на одбраната и во согласност со правилата на дискреционо право, може да се користат комуникациски технологии како што се видео конференција, телефон или интернет, освен ако физичкото присуство на толкувачот е потребно со цел жртвите правилно да ги остваруваат своите права или правилно да ги

разберат постапките.

3. Земјите членки гарантираат дека на жртвите кои не го разбираат или зборуваат јазикот на предметната кривична постапка се обезбедуваат, во согласност со нивната улога во релевантниот казнено-правен систем на кривичната постапка, на барање, преводи на информации од суштинско значење за остварувањето на нивните права во кривичната постапка на јазик што го разбираат, без надомест, до степен до кој таквите информации им се достапни на жртвите. Преводот на таквите информации вклучува барем одлука за затворање на кривичната постапка во однос на кривичното дело кое претрпела жртвата, и на барање на жртвата, причини или кратко резиме на причините за таквата одлука, освен во случај на одлука на порота или одлука за која причините се доверливи во кои предмети причините не се предмет на националното законодавство.

4. Земјите членки гарантираат дека на жртвите кои имаат право на информации за времето и местото на судењето во согласност со член 6(1)(б) и кои не го разбираат јазикот на надлежниот орган, се обезбедува превод на информации на кои тие имаат право, по барање.

5. Жртвите може да поднесат образложено барање документот да се смета за суштински. Не постои обврска да се преведат пасуси од суштински документи кои не се релевантни за целите на овозможување жртвите активно да учествуваат во кривичната постапка.

6. И покрај ставови 1 и 3, може да се обезбеди устен превод или устно резиме на суштински документи наместо писмен превод, под услов таквиот устен превод или устно резиме да не ја загрозуваат правичноста на постапката.

7. Земјите членки гарантираат дека надлежниот орган проценува дали на жртвите им е потребно толкување или превод како што е предвидено со ставови 1 и 3. Жртвите може да ја оспорат одлуката да не се обезбеди толкување или превод. Процедуралните правила за таквото оспорување се одредени во националното законодавство.

8. Толкувањето и преводот и секое разгледување на оспорување на одлука да не се обезбеди толкување или превод според овој член не смее неразумно да го продолжи траењето на кривичната постапка.

Член 8

Право на пристап до служби за поддршка на жртви

1. Земјите членки гарантираат дека жртвите, во согласност со нивните потреби, имаат пристап до служби за поддршка на жртвите кои гарантираат дискреција, бесплатно, постапувајќи во интерес на жртвите пред, во текот на и за соодветно време по кривичната постапка. Членовите на семејството имаат пристап до службите за поддршка на жртвите во согласност со нивните потреби и степенот на штетата настаната како резултат на кривично дело извршено врз жртвата.

2. Земјите членки го олеснуваат упатувањето на жртви од страна на надлежниот орган кој ја примил пријавата и од други релевантни субјекти, до службите за поддршка на жртвите.

3. Земјите членки преземаат мерки за воспоставување на бесплатни специјализирани служби за поддршка кои гарантираат дискреција, покрај или како составен дел на општите служби за поддршка на жртвите, или да овозможат на организациите за поддршка на жртвите обраќање на постојни специјализирани субјекти кои обезбедуваат таква специјалистичка поддршка. Жртвите, во согласност со нивните

специфични потреби, имаат пристап до таквите служби, а членовите на семејството имаат пристап во согласност со нивните специфични потреби и степенот на штетата претрпена како резултат на кривичното дело извршено врз жртвата.

4. Службите за поддршка на жртвите и сите специјалистички служби за поддршка може да се формираат како јавни или невладини организации и може да бидат организирани на професионална или доброволна основа.

5. Земјите членки гарантираат дека пристапот до службите за поддршка на жртвите не зависи од формална пријава на жртвата во однос на кривичното дело до надлежен орган.

Член 9

Поддршка од служби за поддршка на жртвите

1. Службите за поддршка на жртвите, како што е наведено во член 8(1), треба да обезбедат барем:

(а) информации, совети и поддршка релевантни за правата на жртвите, вклучувајќи и за пристап до национални шеми за надомест од кривични повреди, како и за нивната улога во кривичната постапка, вклучувајќи подготовка за присуство на судењето;

(б) информации за или директно упатување до сите релевантни специјализирани служби за поддршка;

(в) емоционална и, кога е достапна, психолошка поддршка;

(г) совет во однос на финансиски и практични прашања кои произлегуваат од кривичното дело;

(д) освен ако не е поинаку обезбедено од други јавни или приватни служби, совети во однос на ризикот и спречување на секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда.

2. Земјите членки ги поттикнуваат службите за поддршка на жртвите да посветат особено внимание на специфичните потреби на жртвите кои претрпеле значителна штета поради сериозноста на кривичното дело.

3. Освен ако не е поинаку гарантирано од други јавни или приватни служби, специјалистичките служби за поддршка наведени во член 8(3), барем, ќе основаат и обезбедат:

(а) засолништа или некое друго соодветно привремено сместување за жртвите кои имаат потреба од безбедно место поради неизбежен ризик од секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда;

(б) насочена и интегрирана поддршка за жртвите со специфични потреби, како жртви на сексуално насилство, жртви на родово насилство и жртви на насилство во блиски односи, вклучувајќи и поддршка за траума и советување.

ПОГЛАВЈЕ 3

УЧЕСТВО ВО КРИВИЧНИ ПОСТАПКИ

Член 10

Право на сослушување

1. Земјите членки гарантираат дека жртвите може да бидат сослушани во текот на кривичната постапка и може да обезбедат докази. Кога детето жртва треба да се

сослуша, треба да се води сметка за возраста и зрелоста на детето.

2. Процедуралните правила според кои жртвите може да бидат сослушани во текот на кривичната постапка и можат да обезбедат докази се утврдуваат во националното законодавство.

Член 11

Права во случај на одлука да нема кривично гонење

1. Земјите членки гарантираат дека жртвите, во согласност со нивната улога во релевантниот казнено-правен систем, имаат право на преиспитување на одлуката да нема кривично гонење. Процедуралните правила за таквото преиспитување се одредени во националното законодавство.

2. Кога, во согласност со националното законодавство, улогата на жртвата во релевантниот казнено-правен систем ќе се утврди само откако ќе биде донесена одлука за кривично гонење на сторителот, земјите членки гарантираат дека барем жртвите на тешки кривични дела имаат право на преиспитување на одлуката да нема кривично гонење. Процедуралните правила за таквото преиспитување се одредени во националното законодавство.

3. Земјите членки гарантираат дека жртвите се известени без непотребно одлагање за нивното право да добиваат, и дека добиваат доволно информации за да одлучат дали да побараат преиспитување на секоја одлука да нема кривично гонење, по барање.

4. Кога одлуката да нема кривично гонење е донесена од страна на највисокиот орган за гонење чија одлука не може да се преиспитуваат според националното законодавство, преиспитувањето може да го спроведе истиот орган.

5. Ставови 1, 3 и 4 не се применуваат на одлуката на јавниот обвинител да нема кривично гонење, доколку таквата одлука резултира со вонсудска спогодба, доколку националното законодавство го предвидува тоа.

Член 12

Право на заштитни мерки во рамки на служби за ресторативна правда

1. Земјите членки преземаат заштитни мерки за жртва на секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда, кои ќе се применуваат кога ќе се обезбедат служби за ресторативна правда. Ваквите мерки гарантираат дека жртвите кои ќе изберат да учествуваат во процесите на ресторативна правда имаат пристап до сигурни и стручни служби за ресторативна правда, во предмет барем на следниве услови:

(а) службите за ресторативна правда се користат само доколку се во интерес на жртвата, предмет на какви било безбедносни барања, и се базираат на слободна согласност на жртвата базирана на информации, која може да се повлече во секое време;

(б) пред да се согласи да учествува во процесот на ресторативна правда, на жртвата и се обезбедуваат целосни и непристрасни информации за тој процес и за потенцијалните исходи, како и информации за постапките за надзор на спроведувањето на кој било договор;

(в) сторителот ги признал основните факти во предметот;

(г) секој договор е постигнат на доброволна основа и може да се земе предвид во секоја понатамошна кривична постапка;

(д) разговорите во процесите на ресторативна правда кои не се спроведуваат во јавност

се доверливи и не се објавуваат последователно, освен со согласност на страните или како што се бара според националното законодавство поради важен јавен интерес.

2. Земјите членки го олеснуваат упатувањето на предмети, како што е соодветно на службите за ресторативна правда, вклучувајќи и преку воспоставување на постапки или упатства за условите за такво упатување.

Член 13

Право на правна помош

Земјите членки гарантираат дека жртвите имаат пристап до правна помош, кога тие имаат статус на страни во кривична постапка. Условите или процедуралните правила според кои жртвите имаат пристап до правна помош се утврдуваат во националното законодавство.

Член 14

Право на надомест на трошоци

Земјите членки им овозможуваат на жртвите кои учествуваат во кривичната постапка, можност за надомест на трошоците настанати како резултат на нивното активно учество во кривичната постапка, во согласност со нивната улога во релевантниот казнено-правен систем. Условите или процедуралните правила според кои жртвите имаат право на надомест се утврдуваат во националното законодавство.

Член 15

Право на враќање на имот

Земјите членки гарантираат дека, по одлука на надлежен орган, имот одземен во текот на кривичната постапка, може да биде вратен, се враќа на жртвите без одлагање, освен ако тоа не е за целите на кривичната постапка. Условите или процедуралните правила според кои таквиот имот се враќа на жртвите се утврдуваат во националното законодавство.

Член 16

Право на одлука за надомест на штета од сторителот во текот на кривичната постапка

1. Земјите членки гарантираат дека, во текот на кривичната постапка, жртвите имаат право на одлука за надомест на штета од сторителот, во разумен рок, освен кога националното законодавство предвидува таква одлука да се донесе во други правни постапки.

2. Земјите членки промовираат мерки за да ги охрабрат сторителите да обезбедат соодветен надомест за жртвите.

Член 17

Права на жртви со живеалиште во друга земја членка

1. Земјите членки гарантираат дека нивните надлежни органи може да преземат соодветни мерки за да ги минимизираат тешкотиите со кои се соочуваат кога жртвата е со живеалиште во земја членка различна од онаа каде што е сторено кривичното дело, особено во однос на организацијата на постапката. За таа цел, органите на земјата членка каде што е сторено кривичното дело, особено, ќе бидат во позиција:

(а) да земат изјава од жртвата веднаш по поднесувањето на пријавата во однос на

стореното кривично дело до надлежниот орган;

(б) колку што е можно, да имаат пристап до одредбите за видео конференции и телефонски конференциски повици утврдени во Конвенцијата за заемна помош во кривични предмети помеѓу земјите членки на Европската Унија од 29 мај 2000 година ⁽¹⁾ за целите на сослушување на жртви кои имаат живеалиште во странство.

2. Земјите членки гарантираат дека жртвите на кривичното дело извршено во земји членки, освен оние во кои имаат живеалиште, може да поднесат пријава до надлежните органи на земјата членка на живеалиште, доколку не се во состојба да го сторат тоа во земјата членка каде што кривичното дело е сторено или, во случај на сериозен прекршок, како што е утврдено во националното законодавство на таа земја членка, доколку тие не сакаат тоа да го сторат.

3. Земјите членки гарантираат дека надлежниот орган до кој жртвата поднесува пријава, ја испраќа без одлагање до надлежниот орган на земјата членка во која е сторено кривичното дело, доколку надлежноста за поведување на постапката не е надлежност на земјата членка во кој е поднесена пријавата.

ПОГЛАВЈЕ 4

ЗАШТИТА НА ЖРТВИ И ПРИЗНАВАЊЕ НА ЖРТВИ СО ПОСЕБНИ ПОТРЕБИ ЗА ЗАШТИТА

Член 18

Право на заштита

Без да е во спротивност со правата на одбрана, земјите членки гарантираат дека се достапни мерки за заштита на жртви и нивните членови на семејството од секундарна и повторна виктимизација, од заплашување и од одмазда, вклучувајќи и од ризикот од емоционална или психолошка штета, и за заштита на достоинството на жртвите во текот на сослушувањето и при сведочењето. По потреба, ваквите мерки вклучуваат и постапки утврдени во националното законодавство за физичка заштита на жртви и членови на нивните семејства.

Член 19

Право на избегнување контакт помеѓу жртва и сторител

1. Земјите членки ги утврдуваат потребните услови за овозможување избегнување контакт помеѓу жртвите и членовите на нивните семејства, каде што е потребно, и сторителот во рамки на просториите каде што се води кривична постапка, освен ако за кривичната постапка не е потребен таков контакт.

2. Земјите членки гарантираат дека новите судски простории имаат посебни простории за чекање за жртвите.

Член 20

Право на заштита на жртвите во текот на кривични истраги

Без да е во спротивност со правата на одбраната и во согласност со правилата на судиска дискреција, земјите членки гарантираат дека во текот на кривичните истраги:

(а) интервјуата на жртвите се вршат без неоправдано одлагање по поднесувањето на пријавата за кривично дело до надлежниот орган;

¹ Сл. весник С 197, 12.7.2000 година, стр. 3.

- (б) бројот на интервјуа на жртвите се сведува на минимум и интервјуата се вршат само онаму каде што е строго неопходно за целите на кривичната истрага;
- (в) жртвите може да бидат придружувани од нивниот законски застапник и лице по сопствен избор, освен ако не е донесена спротивна образложена одлука;
- (г) медицинските прегледи се сведуваат на минимум и се вршат само онаму каде што е строго неопходно за целите на кривичната постапка.

Член 21

Право на заштита на приватност

1. Земјите членки гарантираат дека надлежните органи во текот на кривичната постапка може да преземат соодветни мерки за заштита на приватноста, вклучувајќи ги и личните карактеристики на жртвата земени предвид при индивидуалната проценка предвидена во член 22, и слики на жртвите и на членовите на нивните семејства. Згора на тоа, земјите членки гарантираат дека надлежните органи може да ги преземат сите законски мерки за да спречат јавно ширење на какви било информации што би можеле да доведат до идентификација на дете жртва.
2. Со цел да се заштити приватноста, личниот интегритет и личните податоци на жртвите, земјите членки, со почитување на слободата на изразување и информациите и слободата и плурализмот на медиумите, ги поттикнуваат медиумите да преземат мерки за саморегулација.

Член 22

Индивидуална проценка на жртвите за идентификација на посебните потреби за заштита

1. Земјите членки гарантираат дека жртвите ќе добијат навремена и индивидуална проценка во согласност со националните постапки за да се идентификуваат посебните потреби за заштита и за да се утврди дали и во колкава мерка тие би имале корист од посебните мерки во текот на кривичната постапка, како што е предвидено во членови 23 и 24, поради нивната посебна ранливост од секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда.
2. Индивидуалната проценка, посебно, ги зема предвид:
 - (а) личните карактеристики на жртвата;
 - (б) типот или природата на кривичното дело; и
 - (в) околностите под кои е извршено кривичното дело.
3. Во контекст на индивидуалната проценка, особено внимание ќе се посвети на жртвите кои претрпеле значителна штета поради сериозноста на кривичното дело; жртви кои претрпеле кривично дело извршено со пристрасност или дискриминаторски мотив, што може, особено, да се поврзе со нивните лични карактеристики; жртвите чиј однос и зависност од сторителот ги прават особено ранливи. Во овој поглед, соодветно ќе се разгледуваат жртвите на тероризам, организиран криминал, трговија со луѓе, родово насилство, насилство во блиски односи, сексуално насилство, експлоатација или кривично дело од омраза и жртви со попреченост.
4. За целите на оваа директива, се претпоставува дека децата жртви имаат посебни потреби за заштита поради нивната ранливост од секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда. За да се утврди дали и во колкава мерка ќе имаат корист од посебните мерки предвидени со членови 23 и 24, децата жртви се предмет на

индивидуална процена како што е предвидено во став 1 од овој член.

5. Степенот на индивидуалната проценка може да се прилагоди во согласност со сериозноста на кривичното дело и степенот на очигледна штета претрпена од страна на жртвата.

6. Индивидуалните проценки се вршат со тесна вклученост на жртвата и ги земаат предвид нивните желби, вклучувајќи и кога не сакаат да имаат корист од посебните мерки како што е предвидено во членови 23 и 24.

7. Доколку елементите кои се карактеристични за индивидуалната проценка значително се менуваат, земјите членки гарантираат дека индивидуалната проценка се ажурира во текот на кривичната постапка.

Член 23

Право на заштита на жртвите со посебни потреби за заштита во текот на кривична постапка

1. Без да е во спротивност со правото на одбрана и во согласност со правилата на дискреционо право на судиите, земјите членки гарантираат дека жртвите со посебни потреби за заштита, кои имаат корист од посебните мерки идентификувани како резултат на индивидуална проценка предвидена во член 22(1), може да имаат корист од мерките предвидени во ставови 2 и 3 од овој член. Посебна мерка предвидена по индивидуалната проценка нема да биде достапна доколку оперативните или практичните ограничувања го прават тоа невозможно, или кога има итна потреба да се интервјуира жртвата, а ако тоа не се стори, може да и наштети на жртвата или на друго лице или може да наштети на текот на постапката.

2. Следните мерки се достапни за време на кривични истраги за жртвите со посебни потреби за заштита идентификувани во согласност со член 22(1):

(а) интервјуа со жртвата кои се спроведуваат во простории дизајнирани или адаптирани за таа цел;

(б) интервјуа со жртвата кои ги спроведуваат стручни лица обучени за таа цел;

(в) сите интервјуа со жртвата кои ги спроведуваат истите лица, освен ако тоа не е во спротивност со доброто спроведување на правдата;

(г) сите интервјуа со жртви на сексуално насилство, родово насилство или насилство во блиски односи, освен ако не се спроведени од страна на обвинител или судија, ги спроведува лице од ист пол како жртвата, доколку жртвата така сака, под услов текот на кривичната постапка да не биде попречен.

3. Следниве мерки се достапни за жртвите со посебни потреби за заштита идентификувани во согласност со член 22(1) во текот на судските постапки:

(а) мерки за избегнување на визуелен контакт помеѓу жртвите и прекршителите, вклучувајќи и за време на давањето докази, со соодветни средства, вклучувајќи употреба на комуникациска технологија;

(б) мерки за да се гарантира дека жртвата може да биде сослушана во судницата без да биде присутна, особено преку употреба на соодветна комуникациска технологија;

(в) мерки за да се избегне непотребно испрашување во однос со приватниот живот на жртвата што не е поврзано со кривичното дело; и

(г) мерки кои овозможуваат сослушување да се одржи без присуство на јавноста.

Член 24

Право на заштита на децата жртви во текот на кривичната постапка

1. Освен мерките предвидени во член 23, земјите членки гарантираат дека кога жртвата е дете:

(а) во кривични истраги, сите разговори со детето жртва може да се евидентираат аудиовизуелно и таквите снимени разговори може да се користат како доказ во кривичната постапка;

(б) во кривични истраги и постапки, во согласност со улогата на жртвите во релевантниот казнено-правен систем, надлежните органи назначуваат специјален претставник за деца жртви каде што, во согласност со националното законодавство, носителите на родителска одговорност се спречени да го застапуваат детето жртва како резултат на конфликт на интереси помеѓу нив и детето жртва или кога детето жртва е без придружба или одвоено од семејството;

(в) кога детето жртва има право на адвокат, тој или таа има право на правен совет и застапување, во негово или нејзино име, во постапки во кои постои, или може да постои, судир на интереси помеѓу детето жртва и носителите на родителска одговорност.

Процедуралните правила за аудиовизуелните снимки наведени во точка (а) од првиот потстав и нивната употреба се утврдуваат во националното законодавство.

2. Кога возраста на жртвата е неизвесна и постојат причини да се верува дека жртвата е дете, жртвата, за целите на оваа директива, се смета дека е дете.

ПОГЛАВЈЕ 5

ДРУГИ ОДРЕДБИ

Член 25

Обука на лица кои практикураат право

1. Земјите членки гарантираат дека службеници кои може да дојдат во контакт со жртвите, како што се полициските службеници и судскиот персонал, добиваат и општа и специјализирана обука на ниво соодветно на нивниот контакт со жртвите со цел зголемување на нивната свест за потребите на жртвите и да им овозможат да се справат со жртвите со непристрасност, почит и на професионален начин.

2. Без да е во спротивност со судската независност и разликите во организацијата на правосудството во Унијата, земјите членки бараат од оние што се одговорни за обука на судии и јавни обвинители вклучени во кривичната постапка да овозможат и општа и специјализирана обука за зголемување на свеста на судиите и јавните обвинители за потребите на жртвите.

3. Со должна почит на независноста на правната професија, земјите членки препорачуваат на оние кои се одговорни за обука на адвокатите да овозможат и општа и специјализирана обука за зголемување на свеста на адвокатите за потребите на жртвите.

4. Преку своите јавни служби или преку финансирање на организации за поддршка на жртви, земјите членки ги поттикнуваат иницијативите кои им овозможуваат на оние кои обезбедуваат поддршка на жртвите и услуги на ресторативна правда да добијат соодветна обука на ниво соодветно на нивниот контакт со жртвите и да ги почитуваат професионалните стандарди за да гарантираат дека ваквите услуги се обезбедени со непристрасност, почит и на професионален начин.

5. Во согласност со вклучените обврски, и природата и нивото на контакт со лица кои практикуваат право, обуката има за цел да му овозможи на лицето кое практикува право да ги препознае жртвите и да ги третира на почитуван, професионален и недискриминаторски начин.

Член 26

Соработка и координација на услуги

1. Земјите членки преземаат соодветни дејствија за олеснување на соработката помеѓу земјите членки за подобрување на пристапот на жртвите до правата утврдени во оваа директива и според националното законодавство. Ваквата соработка има за цел барем:

- (а) размена на најдобри практики;
- (б) консултации во поединечни предмети; и
- (в) помош за европските мрежи кои работат на прашања кои се директно релевантни за правата на жртвите.

2. Земјите членки преземаат соодветни дејствија, вклучувајќи и преку интернет, со цел подигнување на свеста за правата утврдени во оваа директива, намалување на ризикот од виктимизација и минимизирање на негативното влијание на криминалот и ризиците од секундарна и повторна виктимизација, заплашување и одмазда, особено со таргетирање групи во ризик, како што се деца, жртви на родово насилство и насилство во блиски односи. Ваквите дејствија може да вклучуваат кампањи за информирање и подигнување на јавната свест и програми за истражување и едукација, како што е соодветно, во соработка со релевантни организации на граѓанското општество и други засегнати страни.

ПОГЛАВЈЕ 6

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 27

Транспонирање

1. Земјите членки ги донесуваат законите, прописите и административните одредби неопходни за усогласување со оваа директива до 16 ноември 2015 година.

2. Кога земјите членки ги донесуваат овие одредби, тие содржат упатување кон оваа директива или се придружени со такво упатување при нивното официјално објавување. Земјите членки одредуваат како ќе се направи упатувањето.

Член 28

Доставување на податоци и статистика

До 16 ноември 2017 година, а потоа на секои три години, земјите членки ги испраќаат до Комисијата достапните податоци кои покажуваат на кој начин жртвите имале пристап до правата утврдени во оваа директива.

Член 29

Извештај

До 16 ноември 2017 година, Комисијата поднесува извештај до Европскиот парламент и Советот за проценка на степенот до кој земјите членки ги презеле неопходните мерки со цел усогласување со оваа директива, вклучувајќи опис на активностите преземени

според членови 8, 9 и 23, придружен со, доколку е неопходно, законски предлози.

Член 30

Замена на Рамковна одлука 2001/220/ПВР

Рамковната одлука 2001/220/ПВР се заменува во однос на земји членки кои учествуваат во донесувањето на оваа директива, без да е во спротивност со обврските на земјите членки во однос на временските рокови за транспонирање во националното законодавство.

Во однос на земји членки кои учествуваат во донесувањето на оваа директива, упатувања кон оваа рамковна одлука се сметаат за упатувања кон оваа директива.

Член 31

Влегување во сила

Оваа директива влегува во сила на денот по нејзиното објавување во *Службениот весник на Европската Унија*.

Член 32

Адресати

Оваа директива се однесува на земјите членки во согласност со договорите.

Стразбур, 25 октомври 2012 година

За Европскиот парламент

Претседател

М. ШУЛЦ

За Советот

Претседател

А. Д. МАВРОЈАНИС